Štát - Mongolská republika (Mongolsko) :)

Dejiny

Roku 1206 - bol Džingischán (1162-1227) vyhlásený za vládcu všetkých Mongolov.
Roku 1279 - Kublajchán (1215-1294) dokončil dobytie Číny a založil dynastiu Jüan.
Roku 1369 - Timur (1336-1405) dobyl severnú Indiu.
V 15. storočí - došlo k úpadku Mongolskej ríše.
Roku 1696 - krajine vládli Mandžuovia.
Roku 1911 - Číňania boli vytlačení z Mongolska.
Roku 1915 - Čína opäť získala kontrolu nad krajinou.
Roku 1920 - Mongolsko bolo okupované, s pomocou Japonska, bielogvardejcami.
Roku 1921 - ovládla krajinu, s pomocou Sovietskeho zväzu (ZSSR), Mongolská ľudová revolučná strana. Čína tak stratila kontrolu nad Mongolskom.
Roku 1924 - vznikla Mongolská ľudová republika.
Roku 1946 - Čína uznala nezávislosť Mongolska.
Roku 1961 - krajina vstúpila do Organizácie spojených národov (OSN).
Roku 1962 - bola podpísaná Zmluva o hraniciach s Čínou.
Roku 1966 - bola podpísaná Zmluva o 20-ročnom priateľstve, spolupráci a vzájomnej pomoci so Sovietskym zväzom (ZSSR).
Roku 1984 - bol zvrhnutý vodca krajiny Jumčágin Cedenbal (1916-1991) a nahradil ho Jambin Batmonho (1926-1997).
Roku 1985 - bola obnovená zmluva o priateľstve, spolupráci a vzájomnej pomoci so ZSSR.
Roku 1989 - z krajiny odišli sovietske vojská.
Roku 1990 - vypukli prodemokratické demonštrácie. V následných pluralitných voľbách získala väčšinu MPRP. Po slobodných voľbách sa stal prezidentom krajiny Pansálnagin Očirbat (1942).
Roku 1991 - začal sa plniť rozsiahly privatizačný program na rozvoj slobodnej trhovej ekonomiky. V krajine vypukli hospodárske problémy.
Roku 1992 - bola prijatá nová ústava. Došlo k prehĺbeniu hospodárskych problémov. Predsedom vlády sa stal Pungáciu Džasraj (1933-2007).
Roku 1996 - v demokratických voľbách zvíťazila demokratická koalícia.

Mongoli

1. súhrnné označenie národov a národností, ktoré hovoria jazykmi mongolskej vetvy altajskej rodiny. Popri vlastných Mongoloch (viď 3. bod) to sú hlavne Tungsiangovia, Monuori (Tchuovia), Dahuriovia a Paonovia v Číne, Burjati a Kalmykovia v Rusku a Mogolovia (2000; odhad z roku 1979) v Afganistane. Patrí sem aj rad menších skupín, ktoré sa v Mongolsku a čiastočne aj v Číne konštituujú okolo vlastných Mongolov. Celkový počet sa odhaduje na 5 miliónov (1978). Vzhľadom k tomu, že k definitívnemu rozpadu Mongolska prišlo až v 16.-17. storočí, kedy už bol sformovaný literárny jazyk, odlišnosti medzi jednotlivými jazykmi a dialektmi nie sú príliš veľké. Výnimkou je paoanština a reč Mogolov, pretože tieto skupiny sa od základnej masy Mongolov oddelili už v 13. a 14. storočí. Písmo prezvali Mongoli v stredoveku od Ujgurov (tzv. staromongolské písmo), najstaršia literárna pamiatka pochádza z 13.storočia. Popri tom sa v malom množstve používalo aj tzv. kvadratické písmo odvodené z tibetského a písmo vytvorené v 17. storočia (najmä Ojrati). Burjati (od roku 1939), Kalmykovia (od roku 1938) a Mongoli v Mongolskej republike (od roku 1945) používajú písmo na základe azbuky, v Číne naďalej píšu staromongolským písmom.

Proces formovania Mongolov prebiehal v oblasti dnešného Mongolska a severnej Číny na základe pôvodného obyvateľstva. Najneskôr v 3. storočí sú na území Mongolska doložené kmeňové zväzy Hunov a Tungchuov, u ktorých sa predpokladá mongolský pôvod. Za ich potomkov sa v ďalších storočiach považujú kmeňové zväzy Sienpiov, Wuchuanov, Tobov (Tchuo-pa), Žuanžuanov, kmeňov Š'-wej a Kitanov. Tieto kmene sa vzájomne miešali, vytlačovali a asimilovali, pričom v etnogenéze zohrali svoju úlohu aj etniká tunguzsko-mandžuské

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

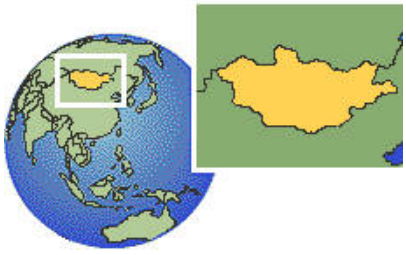
a turkické. Od 6. storočia sa na čelo kmeňových koalícií dostali altajskí Turci, v 8. storočí Ujgurovci, ktorých v 9. storočí porazili Jenisejskí Kirgizovia. V 10.-12. storočí bola oblasť ovládaná Kitanmi (ríša Lial), ktorých jazyk bol blízky mongolčine. Etnonymum Mongolov (Meng-wu, Meng-wa, Meng-ku) je v čínskych prameňoch doložené od 7. storočia a označovalo kmeň zo skupiny Š'-wej na hornom Amure. Od 8. storočia sa vyskytuje aj meno Tatárov (Ta-ta, Ta-tan), ktoré bolo postupne prenesené na všetkých Mongolov. Až do svojho zjednotenia v 13. storočí nemali Mongoli vlastné súhrnné meno. V 11.-12. storočí vznikali väčšie kmeňové celky (Chamag-Mongolovia, Tatári, Kerejti, Merkiti, Najmani, Tajčiutovia). Zjednotené boli v 13. storočí chánom Temüdžinom (Džingischán) v rámci Mongolskej ríše. Vtedy tiež začala vznikať jednotná národnosť. Výboje Mongolov zasiahli až do strednej Európy; podmanili si Čínu, Kóreu, strednú Áziu a ich postup ohrozoval aj Predný východ, Indiu a juhovýchodnú Áziu. V polovici 14. storočia sa ríša rozpadla na jednotlivé časti a v 16.-17. storočí sa rozpadla aj jednota Mongolov. Na prelome 15.-16. storočia sa najprv vyčlenila západná (Ojrati) a východná skupina a v 16.-17. storočí sa východné Mongolsko ešte rozdelilo na severné (Chalchy) a južné (Južné Mongolsko). Základným zamestnaním všetkých Mongolov bol kočovný chov oviec, koní, kôz, dobytka a tiav. Poľnohospodárstvo (aj keď doložené už v dobe bronzovej) malo len doplnkovú úlohu, rovnako ako lov a zber. Z tradičných remesiel je významné spracovanie vlny, kože, kovov, rezba do kosti, vyšívanie a iné. Vysokú úroveň dosiahla už v stredoveku literatúra aj folklór (eposy, historické kroniky). Pôvodný šamanizmus bol postupne nahradený lamaizmom (16. storočie), prežíval však až do 20. storočia, rovnako ako niektoré animistické a totemistické predstavy. Odhaduje sa, že v minulosti až 1/3 mužov boli duchovní, čo sa nepriaznivo odrážalo aj na populácii. Časť Mongolov v Číne prijala islam a taoizmus.

2. súhrnné označenie obyvateľov Mongolska (1 750 000; 1982), ktoré tvorí viac ako 15 národností a etnografických skupín. Väčšina sú to vlastní Mongoli, z nemongolských etník sú to hlavne Kazaši, Tuvci, Evenkovia, Číňania a Rusi. Z menších etník napr. Cátanovia (asi 200 osôb roku 1977; sú chovatelia sobov, ich jazyk patrí do turkickej vetvy) a Chamniganovia (asi 1 000 roku 1977; jazyk patrí do tunguzusko-mandžuskej vetvy altajskej rodiny).

3. vlastní Mongoli žijúci v Mongolsku a v Číne; geneticky patria k severnej a južnej skupine.

a) **Severní Mongoli** (Chalchovia, Chalcha-Mongolovia), vlastným menom Chalch - základná národnosť Mongolska (80 % všetkého obyvateľstva, asi 1,2 milióna; 1979), okolo ktorej sa konštituuje mongolský národ. Postupne s nimi splývajú Darigangovia (21 000), Chotgojtovia (3 000), Mjangati (Mingati; 3 000), Űdzemčinovia (2 000; celé sčítané v roku 1969), Čachari, Sartúlovia, Chorčinovia a ďalší. Pomalšie s nimi splývajú západní Mongoli: Dörvöti (35 000), Bajatovia (26 000), Dzachčinovia (15 000), Ölöti (7 000) a Torgúti (7 000) (súhrnné označenie v histórii ako Ojrati). Ďalej k tejto skupine patria Darchati (6 000) a Chotonovia (3 000; všetko sčítané v roku 1969), hoci sú turkického pôvodu, prijali jazyk aj kultúru Mongolov. Jazykom je mongolčina, ktorá ma veľa dialektov. Z nich najvýznamnejší je chalchský, na ktorého základe vznikol novodobý spisovný jazyk a ktorý je aj úradným jazykom. Etnonymum Chalch prijali príslušníci severnej skupiny už v 16. storočí. V etnogenéze sa odrazili staromongolské (Bordžigin, Gorlos, Olchonúd) i nemongolské prvky (Tanguti). Po víťazstve ľudovej revolúcie (1921) prišlo k zmenám vo všetkých aspektoch života: prechod k polokočovnému i usadlému životu, rozvíjalo sa poľnohospodárstvo a priemysel. Postupne bol odstránený vplyv náboženstva. Roky ľudovej moci sa odrazili aj v raste populácie, ktorá bola vážne ohrozená chorobami (pohlavné choroby a epidémie kiahní, cholery a moru).

b) **Južní Mongoli** (Vnútorní Mongoli, Čínski Mongoli) - asi 2,6 milióna (odhad z roku 1978); ich etnogenéza je spojená s Chalchami. Medzi najznámejšie skupiny patria Čachari, Chorčinovia, Džarúti, Bárinovia, Oniutovia, Chešigtenovia, Charčinovia, Űdzemčinovia, Tűmeti, Chúčitovia, Suniti. Žijú tu aj skupiny západných Mongolov (Dörvöti, Torgúti, Ölöti, Chošúti a ďalší) a severných Mongolov (Burjati). V roku 1947 bola na časti vnútorného Mongolska vytvorená Vnútromongolská autonómna oblasť, ktorá sa po vyhlásení Čínskej ľudovej republiky stala jej súčasťou. Mongoli v Číne sú pod silným vplyvom Číňanov, a aj keď ich počet rastie (1953; 1,5 milióna), čiastočne, hlavne mimo oblasti kompaktného osídlenia, podliehajú asimilácii.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

Zdroje

Prevzaté a upravené z:

· James Hugnes, *Veľká všeobecná ilustrovaná encyklopédia*, Mladé letá 2002, ISBN 80-06-01235-0,

· Václav Hubinger, František Honzák, Jiří Polišenský, *Národy celého světa*, Mladá fronta, Praha 1985,

· Anton Matula, László Mari, Ladislav Tolmáči, Terézia Tolmáčiová, *Lexikón štátov a území sveta*, MAPA Slovakia Bratislava 2001, ISBN 80-8067-023-4.

Zdroje obrázkov

· Vlajky prevzaté a upravené z: http://www.statnevlajky.sk/,

· Polohy štátov prevzaté a upravené z: http://www.zemepis.com/A-Z.php,

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

· **Mapy prevzaté a upravené z: http://www.ezilon.com/maps/.**